

Motion till riksdagen 2019/20:202

av **Maj Karlsson m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2018/19:145 Personlig assistans för hjälp med andning

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med målet att stärka lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade genom att lagen justeras i sin helhet med anledning av den förändring av rättstillämpningen som skett sedan 2009 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hela insatsen för att tillgodose alla grundläggande behov ska omfattas och tillkännager detta för regeringen.

2 Bakgrund

Regeringen föreslår i propositionen att ordet ”andning” läggs in i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), detta som ett grundläggande behov för personer med varaktiga funktionshinder. Bakgrunden är riksdagens tillkännagivande den 20 december 2018 med innebörden att regeringen skyndsamt bör återkomma med lagförslag som säkerställer att andning och sondmatning ska anses vara grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans enligt LSS. En promemoria har utarbetat förslag med anledning av tillkännagivandet. Promemorian har remissbehandlats.

3 Beslut som förändrat LSS

Utvecklingen för LSS och den personliga assistansen har under det senaste årtiondet varit problematisk. Från början var LSS en rättighetslagstiftning där människors individuella behov tydligt skulle vara styrande. Lagen skulle ge människor rätt att leva ett liv som andra med delaktighet, egenmakt och självbestämmande oavsett funktionalitet. Men under de senaste tio åren har tillämpning och tolkning av

lagstiftningen förändrats. Detta i kombination med att regeringars krav om minskade utgifter fått kraftigt genomslag för människor som är beroende av assistans. Tusentals människor har förlorat hela eller delar av sin assistans. I december 2011 nybeviljades ca 46 procent av nyansökningar. I december 2018 var det ca 17 procent. En avgörande begränsning av rättstillämpningen kom 2009 med en dom som ansåg att grundläggande behov måste vara integritetsnära för att kunna berättiga till personlig assistans. Mellan 2014 och 2018 har ytterligare domar gjort det mycket svårt att få personlig assistans. Det gäller då domar från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) 2012 om att egenvård aldrig kan vara ett grundläggande behov, HFD från 2015 om att stöd endast kan ges till psykiskt funktionshindrade i vissa fall och HFD 2018 i det s.k. sondmatningsmålet.

Bland annat ansågs inte egenvård för andning och sondmatning vara ett grundläggande behov, detta inom ramen för det s.k. femte grundläggande behovet. Det femte grundläggande behovet avser annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade. Det ska nu i fortsättningen bara beviljas vid psykisk funktionsnedsättning. I proposition 1995/96:146 stod det jämförelsevis:

Regeringens bedömning är mot denna bakgrund att det i LSS bör klargöras att personlig assistans skall avse individuellt anpassade hjälpinsatser åt den som på grund av sitt funktionshinder behöver praktisk hjälp i vardagliga situationer (jfr. med proposition 1992/93:159). Det betyder inte att någon grupp som omfattas av LSS skall utestängas från rätten till personlig assistans, utan att det tydliggörs vilka hjälpbehov som, efter individuell prövning, krävs för att personlig assistans skall komma ifråga. Klargörandet innebär att det främst är personer med fysiska funktionshinder och med de mest omfattande behoven som blir berättigade till insatsen personlig assistans

För övrigt exemplifieras att ”andningsproblem” kan vara skäl till assistans då det är av grundläggande betydelse (se prop. 1992/93:159 s. 66).

4 Marginell ändring föreslås

Till följd av den massiva kritik som riktades mot regeringens politik angående den personliga assistansen har nu en förändring tvingats fram. Det är bra, men dessvärre riskerar lagändringen att bli marginell om man inte justerar lagen med anledning av HFD-domen från 2009. Utgångspunkten för att berättigas till personlig assistans måste vara människors behov, inte assistansens karaktär av integritetsnära eller andra typer av subjektiva bedömningar. Att tolka vilka delar av ett behov som ska ses som integritetsnära innebär att även om lagen förtydligar vilka moment som ska tolkas som grundläggande behov (t.ex. andning) så kvarstår problemet med att avgöra huruvida behovet är integritetsnära eller inte. Därmed kommer mycket få personer att bli hjälpta.

Vänsterpartiet anser att en ny utredning skyndsamt måste tillsättas med syftet att LSS justeras i sin helhet efter all den förändring av rättstillämpningen som skett från 2009 fram till i dag. Utgångspunkten ska vara att återgå till det som är grundintentionen enligt förarbetena till lagstiftningen från 1993 och utifrån det utveckla och modernisera. Alla ska ha rätt att leva ett liv som andra med utgångspunkt från sina individuella behov oavsett sin funktionalitet. LSS ska återupprättas som en rättighetslagstiftning som styrs av behov och garanterar grundläggande rättigheter. Det sent införda begreppet ”integritetsnära” bör inte ligga till grund som rättsbegrepp i samband med att lagen tolkas. Regeringen bör tillsätta en utredning med målet att stärka lagen om stöd och

service till vissa funktionshindrade med förslag utan de beslut som tagits och tolkningar som gjorts av myndigheter och domstolar under 2000-talet vilka försvagat de assistansbehövandes rättigheter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Hela insatsen vid alla grundläggande behov

Men lagen behöver på en punkt förtydligas än mer skyndsamt och det är när det gäller hjälp med grundläggande behov. I regeringens proposition s. 21 skrivs: ”Den föreslagna lagändringen innebär inte att samtliga hjälpmoment ska ingå i insatsen personlig assistans vid andningshjälp eller sondmatning.” I sitt remissvar till promemorian föreslår Funktionsrätt Sverige att lagens 9 § ska omfatta ”hela insatsen” för att tillgodose ett grundläggande behov. Organisationen Stil föreslår att grundläggande behov i lagen beskrivs ”De grundläggande behoven definieras som hela den tid det tar att tillgodose dem.” Vänsterpartiet delar de åsikter som förs fram i remissvaren från Funktionsrätt Sverige och Stil. Regeringen skriver i propositionen att man avser att snarast bereda ett lagförslag som innebär att samtliga moment vid andningshjälp och sondmatning ska ge rätt till personlig assistans. Insatsens alla moment bör omfattas i alla grundläggande behov och inte enbart assistans med andning och sondmatning. Hela insatsen för att tillgodose alla grundläggande behov ska omfattas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Maj Karlsson (V)

Momodou Malcolm Jallow (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

Jessica Wetterling (V)

Karin Rågsjö (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Linda Westerlund Snecker (V)